KERESZTÉNY FEMINIZMUS.

Írta: HARKÁNYI EDE.

Ellenség és barát felismerése minden harcban nagyon fontos. A nőfelszabadítás híveit tehát a többi között az is érdekli, mit várhatnak a kereszténységtől? A múlt tapasztalásai nem módfelett vigasztalók, de talán a jelen és jövő több reménységgel kecsegtet? Ily szempontból vizsgáljuk Giesswein: a Társadalmi problémák és keresztény világnézet c. művét. (Szt. István társulat kiadása. Ára 1 kor.)

A könyvben kis hely jut a nőmozgalomnak. (173 lapból 13.)

Mindenekelőtt megtudjuk, hogy „a feminizmus a szociális problémának a nő helyzetére vonatkozó része, s e tekintetben szoros összefüggésben van az egyenlőség kérdésével" (129). Mily finom megkülönböztetések! Közönséges ember egyszerűen azt mondaná, a feminizmus: egyenjogúsítás.

A feminizmust, mondja továbbá szerző, „jogosultnak tekintjük a modern kultúra ama vadhajtásai miatt is, melyek a materializmus és naturalizmus talajából fakadva, a nőre csakugyan az inferioritás bélyegét sütöttek" (131). Ellenben „elvitathatatlan tény marad, hogy a nő helyzetének ázsiai fölfogását tulajdonképen az evangélium szelleme törte meg" (133). Ez „elvitázhatatlan tény" igazolására több szentre és egyházi íróra hivatkozik. Ezek között persze St. Hilarius, Chrysostomos, Tertulliánus és egyéb atyák mondásaival nem dicsekedik és ezzel legalább ama vádnak teszi ki magát, hogy a történelmi problémát egyoldalúan világítja meg. És Culpa in eligendo: a mulasztás bűne. A Mâcon-i zsinat egyébre is ad alkalmat: „Bebel Die Frau und der Sozialismus c. „pártpolitikai pamfletmunkában" (133) azt állítja, hogy „a VI. században Mâconban (Franciaország) egybegyült zsinati atyák egy szótöbbséggel mondták ki azt a határozatot, hogy a nőnek csakugyan van lelke" (135). Bebelnek a kereszténység nőgyűlöletére vonatkozó nézeteit „sajnos, minden kritika nélkül átvette Charlotte Perkins Gilman „A nő gazdasági helyzete" című munkájában" (134). Tehát az atyák általában és a mâconi zsinaton jelenvoltak különösen nem kételkedtek a nő lelkében. Ebben mi sem kételkedhetünk, ha Gíesswein e kijelentését olvassuk: „Mâconban a VI. században két zsinatot is tartottak s azok határozatai között a nőkérdésre vonatkozólag csak annyi fordul elő, hogy az egyik kánon szigorú kötelességévé teszi a püspöknek az özvegyek és árvák védelmét, a másik pedig tiltja a vérfertőző egybekeléseket. Mindez alig egyeztethető meg azzal a fölfogással, hogy a „nőnek nincs lelke" (135-6). Mégis gondolkodóba ejthet némely embert a következő jegyzet: „Toursi szent Gergelynek egy följegyzése különben élénk világot vet arra, hogy miként keletkeznek az enemű tudományos mesék, vagy hogy miként gyártják azokat mesterségesen. Azt mondja a nevezett író a frankok történetében (VIII. k. 20 f.), hogy az 585. mâconi zsinaton az egyik püspök − valószínűleg valamely szentírási hely magyarázatánál − azt a nézetet kockáztatta, hogy a latin homo (ember) kifejezés nem foglalja magában a nőt is. (Miként tényleg a latin homo, francia h o m m e gyakran a m u l i e r, femme szóval ellentétben áll.) Azonban a többi zsinati atyák az ószövetségi és újszövetségi szentírás szavaiból bebizonyították neki, hogy a szentírásban a homo kifejezés a nőt is magában foglalja. Itt tehát egy tisztán exegetikus kérdésről volt szó, amelynél egyáltalában nincs mondva, hogy csak az az egy zsinati atya is kételkedett volna azon, hogy a nő bír-e olyan halhatatlan lélekkel, mint a férfi (136). Tehát a nőről mégis a szövegben jelzetteken kívül is esett szó. Vajjon ez tisztára exegetikus kérdés volt-e? Azok a szociológusok, kik az esetet említik, mind nemmel felelnek. Alkalmasint az alaposságáról híres Westermarck „The origin and growth of the moral ideas" (I. k. 663. lapja) c. műve szintén pártpolitikai pamflet… Ezt az embert is megfertőztette a modern szellem. Hogyan döntünk tehát ez ügyben? Gregoire de Tours históriájának magyarázásához nem értek oly jól, mint szerző; ezenfelül az én telkemet is terheli néhány pártpolitikai pamflet. Ezért oly szakemberhez fordulok, kinek a család és tulajdon védelmére írt művét a párisi Institut jutalommal tüntette ki 1850-ben a második császárság előestéjén, tehát a reakció uralkodása alatt. Már pedig köztudomás szerint az akadémiák és egyéb ily intézetek nagyon jól alkalmazkodnak a „korszellemhez." Koenigswarter tehát korára és viszonyaira való tekintettel csak nem esik a modernizmus pápailag is elítélt bűnébe? Sajátságosképen e becsületes, művelt és tudós író szerint, „a himnem fensőbbségébe vetett hit nemcsak a keleten uralkodott… hanem … a középkori Európa keresztény népessége a biblia, hagyomány és az egyházatyák tanításának befolyása alatt ugyané hitet táplálta". E kijelentése igazolására Koenigswarter két tényre hivatkozik: 1. a Can. 13, Caus. XXXII. qu. 5.-re, mely szerint „Mulier non est facta ad imaginem Dei" (A nő nem készült Isten képmására) és 2. a - mâconi zsinatra. (Hist, de Torig, de la Familie en France 336−7). Alkalmasint Koenigswarter, Bebel, Westermarck, sőt Gregoire de Tours is téved. Az pedig kétségtelen, hogy ama kijelentés, mely szerint a nő nem készült Isten képére szintén, ha nem is ezegetikus, úgy legalább nemi, azaz oly kérdés, mely Isten nemére vonatkozik. Ezen ne lepődjön meg senki: Hisz a középkorban afelett is vitatkoztak, hogy az angyalok hím-, avagy nőneműek. (E kérdést tudomásom szerint csak nálunk oldották meg részben: a magyar címerben szereplő angyaloknak hímneműeknek kell lenniök.) Vonjuk le az előadottakból a m ú 1t következéseit: „Aki az evangéliumot és apostoli iratokat olvassa, már ezekből is meggyőződik, hogy a nő szerepe a keresztény társadalomban és a kereszténység terjesztésében is, bár nem azonosnak és egyformának, de egyenértékűnek van kontemplálva a férfiéval". (Giesswein i. m. 134).

Nézzük most a jelent: Giesswein Bebel és Perkins Gilman után más írót von a deresre: „És mivel van olyan feminizmus, mely a nő felszabadítását Novikow orosz szocialistával abban találja, hogy a házasságot a szabad egyesüléssel pótolja, azért kell, hogy legyen a magasabb idealizmustól áthatott keresztény feminizmus, mely a nőt az ázsiai állapotokba való visszaeséstől megóvja, s ezzel együtt a mi nemzeti kultúránkat az elposványosodástól megmentse és megvédelmezze" (140). Szegény Novikow sem érdemli meg a nyilvánosan kiosztott ütlegeket! Egyedüli bűne ama köztudomású igazság leszegezése, hogy „végső elemzésben országaink törvényes házasságának két lényeges szempontja ez: vagy a nő oly férfit talál, ki eltartja, ez a törvényes és tisztelt kurtizán alakja; vagy pedig a nő oly férfit talál, ki pénzért bizonyos nemi kielégítést ad neki, ez a törvényes és elfogadott Alfonz úr típusa". (L'Affranchissement de la Femme 110). A házasság ilyen alakját kárhoztatja Novikow és helyette oly viszony után sóvárog, mely a szerelemre épül és csak addig áll fenn, míg a szerelem tart. De ezzel nem tör a család ellen, mely szerinte „természeti tény", hanem

csak a házasság „társadalmi institúcióját” kívánja módosítani (i. m. 123). Ezzel szemben Giesswein szerint: „Az igazi feminizmusnak ennélfogva, hogy feladatát valóban teljesíthesse, két szempontot nem szabad szem elől tévesztenie. Az egyik az, hogy a nő számára megóvja a nőiességet… A másik szempont pedig az, hogy minden irányzat, mely a házassági köteléket támadja, egyszersmind a nő társadalmi helyzetére veszedelmessé válik, s minden intézmény, mely a családi életet védelmezi, ezzel a nőt is védelmezi” (139, 140).

Íme elérkeztünk a jó öreg nőiesség és házasság védelméhez. De hisz a nők ezrei köztudomás szerint nem azért prostituálják magukat, mivel Bebel, P. Gilman, Kovalewszky és egyéb „materialisztikus feministák” elveit követik, hanem, mert − éhesek! Már pedig a házasságnak és nőiességnek a prostitúció nem használ. E köztudomású tény megvilágítására csak egy esetet említek, mely mesterségem gyakorlása közben jutott tudomásomra: X. úr kerítőnő révén megismerkedik Y. asszonnyal. Szeretőjének szerény viselkedése és jegygyűrűje kíváncsivá teszi. Kérdezősködik. Az asszony azért adja el magát, mert férje és gyermekei eltartására nem telik a konyhapénzből. „És nem fél attól, hogy ura rájön a dologra?” „Az sokkal becsületesebb annál, hogy csak sejtené azt a becstelenséget, mellyel azért a darab húsért fizetek, mit ebédre feltálalok”. Epilog: Tények bizonysága szerint kishivatalnokok feleségeinek egész társaságát rendszeresen árúbabocsátotta ugyanaz a kerítőnő. Saját testük árán így szereztek ők húst férjeik és gyermekeik számára… Számtalan hasonló eset szemlélése megmozgat valamit még azok bensőjében is, kik nem űzik hivatásszerűen a felebaráti szeretetet. A nőnek minden áron megélhetést kell adni! íme ez az egyre erősbödő kiáltás tölti be a művelt társadalmat. Ha a nő gyengébb a férfinél, úgy ez egy okkal több arra, hogy ama válaszfalakat lerontsuk, melyek az erősebb nemnek kedveznek. A régi istenítéleteknél a király páncéllal övezett emberével küzdött a mezítelen vádlott. Ma a kultúra vasingével és legtökéletesebb fegyvereivel látjuk el a férfit, a gyenge nőt pedig az ósdi nevelés rozsdás Hm-lomjával bocsátjuk az élet harcába. Vajjon csoda-e, ha gyengébbnek bizonyul és elbukik? … Ha igazság uralkodnék a társadalomban, talán fordítva történne a dolog. Ily túlzó igényeket ellenben senki sem támaszt. Csak azt követeljük, hogy ép azok ne kössék mesterséges korlátokkal gúzsba a nő kezét, kik gyengébb voltát hirdetik. A keresztény feminizmus pedig segítség helyett kenetteljes és igen határozatlan szavakkal tr aktái ja az emberiség mostoha gyermekeit: „A nő fizikuma és élethivatása nem képesíti őt a termelésnél oly munkára, mellyel általánosságban a férfival versenyezni tudna, s azért, ahol a munkát csak materialisztikus szempontból tudják mérlegelni, ahol nem tudják fölfogni azt, hogy a nő az δ lelki életének gazdagságával, önfeláldozó szeretetével mennyi kincset hoz a társadalmi életbe, ott a nőnek a gazdasági versenyben és társadalmi pozícióban okvetlenül a rövidebbet kell húznia. S azért a nő gazdasági önállósításában óvakodni kell attól, hogy a nő a versenyküzdelemben, mint olcsóbb munkaerő, n. helyezkedjék szembe a férfiúval. A mai gazdasági életben is fönn kell tartani a neki megfelelő hivatásköröket férfiúnak és nőnek, bár a határmesgye nem esik össze a régivel. Azt hiszem, ha a feminisztikus mozgalom az ő törekvéseiben az etikai szempontokat figyelembe veszi, akkor a nő gazdasági önállósítása − a jelzett korlátok között − nem lazítja a családi élet kötelékét, hanem inkább megszadadítja attól a kissé materialisztikus ízű portól, mely azt a modern gazdasági élet mellett belepte” (389).

Összefoglalom az előadottakra épített nézetemet. A nő gazdasági felszabadítása okvetlenül szellemi tökéletesedésé' vel jár együtt. Ez pedig kellemetlen azokra nézve, akik ily módon elvesztik a tudatlan rajongók ama nagy hadseregét, melyre földi hatalmuk épül. Miként a szervezett munkásság gazdasági harcának szellemi együtthatója nagy csapásokat mért az egyházra, ép úgy a nő felszabadítását is okvetlenül megsínylik a tételes vallások. íme az etikai szempont egyik oldala. Másrészt a vallás csak addig uralkodik a lelkeken, míg a tényleges állapotokat elfogadja. Az egyháznak a kapitalista rendet ép úgy szentesítenie kellett, mint a hűbérit; a Bourbonoktól ép oly kevéssé tagadhatta meg áldását, mint I. Napóleontól − míg császár volt. Ha ezt nem teszi, úgy megszűnik világi hatalma. Ezért kell a lehetőségig gátolt haladás tényeivel számolnia; ezért szegezi ma az elhatalmasodó szocializmus mellének a keresztény szocializmust; ezért fogadná el a jövőben a kollektivizmust; ezért teremti majd meg a feminizmus térfoglalásával arányban a keresztény feminizmust. Budavár visszafoglalása előtt már napokkal fehér zsebkendőket szereztek az olasz helyőrség katonái. A döntő rohamnál a bástyák tetejére kapaszkodó honvédokra még egy utolsó sortüzet adtak, azután feltűzték szuronyaikra a megadás fehér jelét. Mióta a kereszténység uralkodó vallás, a dolgok szükségszerűségétől ösztökélve a meglévő védelmében szakasztott így járt el minden új társadalmi mozgalommal. A feminizmus sem várhat egyéb elbánást. Mozgalmunk diadalának napján a Cathreinok, Gallovichok, Prohászkák és Qessweinek nem egész tiszta, világos és őszinte műveit tűzi majd szuronyaira az egyház, feltéve, hogy a társadalom újabb alakulását is − túléli.